

УДК 72.012 Гауді

*Маслова С.А.,
старший викладач
Тищенко В., Юрченко Ю.,
студентки 2-го курсу*

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

КОМПОЗИЦІЙНІ МЕТОДИ АНТОНІО ГАУДІ

У статті розглянуто особливості творчості архітектора Антоніо Гауді. Зроблений аналіз композиційних методів специфічного стилю Антоніо Гауді і його практичного втілення в архітектурних спорудах.

Ключові слова: архітектура, структурні елементи, творчий метод, декор.

Виклад основного матеріалу. Антоніо Гауді (25 червня 1852, Реус – 10 червня 1926, Барселона) – видатний каталонський архітектор, новатор форми та один з найяскравіших представників стилів арт-нуво та модерн в архітектурному мистецтві. Більшість його робіт зосереджена в Барселоні.

Традиційно Гауді зараховують до каталонському модерну, але повністю він не вписується ні в яку архітектурну течію. Його можна віднести до мавританського бароко, до неокласицизму або до неоготики. Але він «перемішав» всі архітектурні стилі, створивши свою власну еkleктику.

Рис. 1. Будинок Вісенс

Рис. 2. Будинок Вісенс,
приклад керамічної плитки

Гауді ненавидів замкнуті і геометрично правильні простори, уникав прямих ліній, вважаючи, що пряма лінія – це породження

людини, а коло – породження Бога. Особливе значення в творчому методі іспанського майстра має такий прийом, як використання кривих ліній і поверхонь (гіперболічних параболоїдів, гіперболоїдів і гелікоїда).

Головною заслугою Антоніо Гауді сучасні дослідники архітектурного мистецтва вважають те, що він зміг звернути увагу як обивателя, так і людини, що створює об'ємно-просторові споруди, на природні форми, знайшовши для них місце в архітектурній композиції.

Будинок Вісенс (кат. Casa Vicens) – приватний житловий будинок, побудований в 1883-1885 роках в Барселоні, одна з визначних пам'яток каталонської столиці є першим великим замовленням Гауді (рис. 1).

Проект будинку був виконаний А. Гауді в 1878 році, практично одночасно з отриманням диплома архітектора на замовлення М. Вісенса, фабрикантом цегли і керамічної плитки. Він був побудований з необробленого каменю і кольорових керамічних плиток, розташованих в шаховому порядку з рослинними орнаментами (рис. 2).

У плані будинок являє собою практично правильний чотирикутник. При будівництві будинку Гауді використовував велику кількість різних декоративних елементів, таких як башточки, еркери, балкони, виступи фасадів. Це дозволило йому, не дивлячись на простоту форми будівлі, домогтися дивного багатого об'ємного рішення. Основним будівельним матеріалом є необроблений камінь, який молодий архітектор використовує в поєднанні з виробленими замовником цеглою і поліхромними кахлями, що утворюють шаховий або квітковий візерунок.

І конструктивне, і декоративне рішення будівлі виконані під впливом іспано-арабського стилю мудехар, особливо помітного у верхній частині будівлі, проте в оформленні будівлі виразно відчувається властиве більш пізнього Гауді прагнення до пошуку нових форм і декоративних елементів. Ця робота Гауді є однією з перших архітектурних робіт в стилі модернізму, в якій виявляється прагнення Гауді до створення архітектурного ансамблю, в якому важлива кожна деталь. Тому він сам спроектував оригінальні решітки воріт, вікон і балконів. В інтер'єрі будинку також майстерно поєднані ісламські, японські та європейські мотиви.

З 2005 року будинок Вісенс разом з іншими творами Антоніо Гауді включений до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Рис. 3. Ель-Капричо

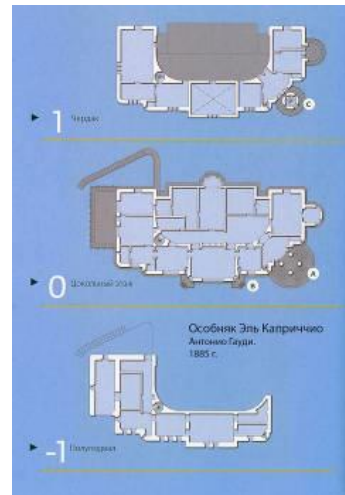

Рис. 4. Ель-Капричо, план поверхів

Ель-Капричо (рис. 3-4) – особняк в містечку Комільяс поблизу міста Сантандера, побудований в 1883–1885 роках. Будівництво проходило під керівництвом архітектора Крістофоло Касканте-і-Колома. Сам Гауді жодного разу не відвідав будівельний майданчик.

У конструктивному плані в проекті використано горизонтальний розподіл простору.

Рис. 5. Палац Гуель

Зовні будівля облицьована рядами цегли і керамічної плитки. Головний фасад підкреслено виділений в цоколі пофарбованої в охристі і сірі кольори рустикою з грубим рельєфом. Перший поверх облицьований широкими рядами різнокольорових цеглин, що чергуються з вузькими смугами майолікових плиток з рельєфними зліпками сучків соняшнику.

Палац Гуель – міський житловий будинок в Барселоні на вулиці Каррер-Ноу-де-ла-Рамбла, побудований Антоні Гауді на замовлення

шанувальника його таланту, каталонського промисловця Еусебіо Гуеля (рис. 5).

У проєкті палацу вперше знайшли відображення з'єднання декоративних і структурних елементів, що стало згодом характерною рисою його творчості. Гауді по-різному використовував в декоративному оформленні сталеві несучі конструкції. У палаці він спроектував плоскі візантійські склепіння. На фасаді будівлі виділяються дві пари великих воріт, через які кінні екіпажі і вози могли слідувати безпосередньо в нижні стайні і льохи, в той час як гості могли підніматися по сходах на верхні поверхи.

У цьому творінні Гауді чітко простежується прагнення архітектора відмовитися від еkleктичного стилю в пошуках нових форм. Якщо фасад ще в деякій мірі нагадує венеціанські палаццо, то внутрішні інтер'єри відкривають багату обстановку, яка поєднує в собі твори декоративно-прикладного мистецтва.

У 1984 році палац Гуель разом з іншими архітектурними шедеврами Гауді був внесений до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Рис. 6. Винні погребки Гуеля

Рис. 7. Будинок Кальвет

Винні погребки Гуеля – архітектурний комплекс в Сіджесе, Барселона. Комплекс складається з двох будівель: вхідного приміщення і льохи, що зведений з місцевого гаррафського каменю і має пірамідальну форму, об'єднує дах і стіни. Будова має три рівні. Перший рівень – гараж і льох, другий – житловий, третій – домашня церква та оглядовий майданчик. (рис. 6).

Будинок Кальвет – приватний житловий будинок, побудований в 1898-1900 роках в Барселоні на замовлення вдови текстильного фабриканта Пере Мартіра Кальвета-і-Карбонель, одна з визначних пам'яток каталонської столиці. (рис. 7)

Будинок Кальвет є найбільш традиційним творінням Гауді, проте саме за нього, а не за інші шедеври майстра, в 1900 році архітекторові була присуджена муніципальна премія Барселони за кращий будинок року. На відміну від попередніх робіт, при створенні будинку Кальвет Гауді уникає будь-яких готичних або середньовічних алюзій і використовує барокові елементи. Стиль бароко явно помітний в декорі головного фасаду і вестибюля. Як і у всіх інших творах майстра, в декорації будинку важлива кожна дрібниця. Він ретельно продумує і розробляє всі деталі зовнішнього і внутрішнього оформлення. Балконні огорожі та інші ковані деталі оформлення будинку зроблені кращими фахівцями міста за кресленнями майстра.

Парк Гуель – парк у верхній частині Барселони, створений Антоніо Гауді в 1900–1914 роках. Є поєднанням садів і житлових зон, площа парку становить 17,18 га. (рис. 8)

Парк був задуманий Еусебіо Гуель як зелена житлова зона в стилі модної в той час в Англії містобудівної концепції міста-саду. Для реалізації свого проекту в 1901 році Гуель придбав 15 гектарів землі, яка була розрізана на 62 ділянки під будівництво приватних особняків.

Роботи зі створення парку були розпочаті в 1901 році і велися в три етапи. На першому було виконано зміцнення і облаштування схилів пагорба «Лиса гора», розташованого в «верхній», ближньої до гір, частини Барселони. На другому етапі були прокладені внутрішні під'їзні дороги, побудовані вхідні павільйони і навколишні територію стіни. Для дозвілля та зборів майбутніх мешканців була створена колонада ринку з верхньої центральної еспланадою і зведений зразок житлового будинку для показу майбутнім покупцям.

Рис. 8. Парк Гуель

Під час заключного етапу проекту в 1910-1913 рр. була створена знаменита звивиста лава і запланована споруда декількох особняків. Нові будівлі повинні були стати доповненням до двох уже наявними будинками.

Центральний вхід з двома абсолютно фантастичними за формою будиночками є найбільш чудовим куточком парку. Правий павільйон з пінаклями, увінчаним типовим для Гауді п'ятипроменева хрестом, був призначений під контору адміністрації парку, лівий павільйон був побудований для воротаря. Химерний декор цих казкових будиночків робить їх швидше скульптурними, ніж архітектурними витворами. Парадні сходи з фонтанами веде в гіпостильний зал, відомий як «Зал ста колон». На нижньому майданчику сходів поміщений улюблений персонаж Гауді – мозаїчна Саламандра, середній майданчик прикрашений медальйоном чотирьохсмуговим каталонським прапором і головою змії, а на верхній терасі, яка є центром всього паркового ансамблю і розташована над гіпостильним залом, знаходиться довга, вигнута у формі морського змія лава. При створенні декору цієї лави Гауді співпрацював з одним зі своїх учнів Жузеп Марією Жужодем. Саме останній створив знамениті колажі з осколків керамічних кахлів, битого скла та інших будівельних відходів, що випередили багато творів абстракціонізму і сюрреалізму. Профілю лави була додана спеціальна форма, що збігається з обрисами тіла сидячої людини. Гауді домогся цього, посадивши робітника на непросохлу глину і «замірівши» таким чином вигин спини.

«Зал ста колон» насправді містить 86 доричних колон і має хорошу акустику, що часто використовується місцевими музикантами. Його стелю, має хитромудру форму, прикрашена мозаїкою і фальшивими замками все з тієї ж химерної керамічним облицюванням, що і лава парку. Під головною еспланадою знаходиться прихована система зливової каналізації, що використовувалася для водопостачання парку: вода потрапляла в спеціальну цистерну по трубах, вміщеним всередині колон. Від головної площі парку і навколо нього протягнута мережа пішохідних доріг і стежок, що ведуть в прогулянкові алеї, побудовані Гауді з місцевого каменю і за свій химерний вигляд отримали назву Пташиних гнізд. «Гнізда» виступають прямо зі схилів пагорба і

здаються зрощеними з ним, а внутрішній простір кам'яної галереї, організоване за допомогою нахилу колон і опорних стін створює зачаровує грою перспективи.

На території парку розташований Будинок-музей Гауді. Він був відкритий в його колишньому особняку в 1963 році Товариством друзів архітектора і містить зразки меблів, створеної Гауді, зокрема, меблі з дому Бальо і вдома Міла.

У 1962 році архітектурний ансамбль Парку був оголошений Художнім пам'ятником Барселони, в 1969 році – пам'ятником національного значення.

Каса-Батло – житловий будинок, побудований в 1877 році для текстильного магната Жозепа Бальо-і-Касановаса і перебудований архітектором Антоні Гауді в 1904-1906 роках. (рис. 9)

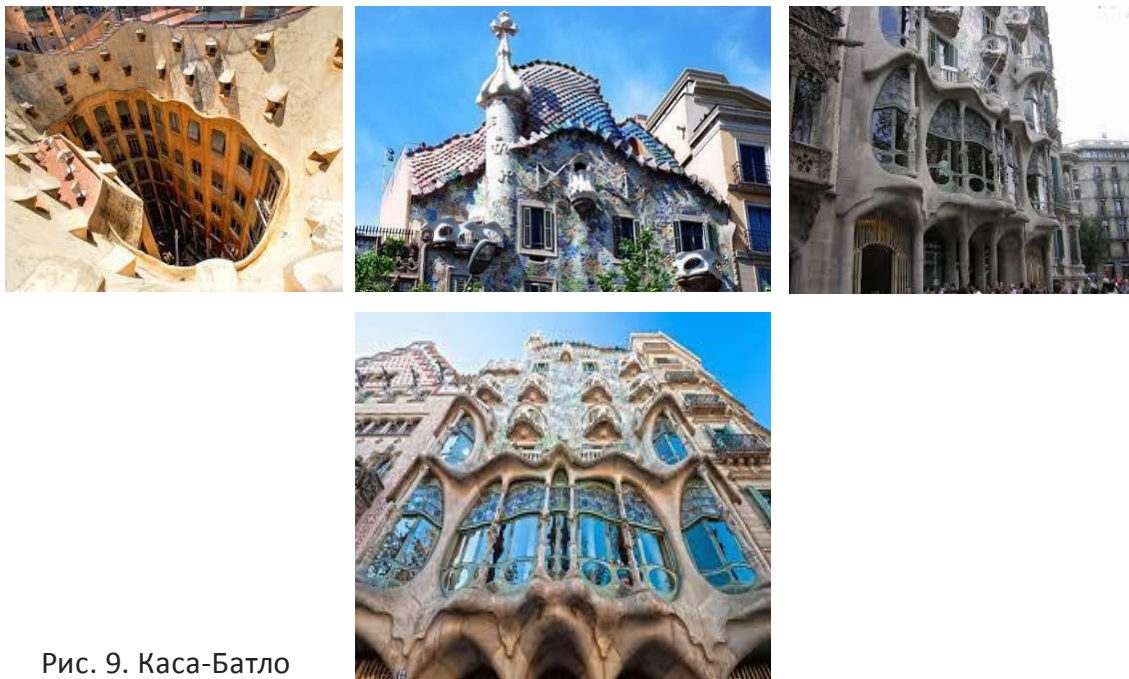

Рис. 9. Каса-Батло

Зберігши вихідну структуру будинку, що примикає бічними стінами до двох сусіднім будівлям, Гауді спроектував два нових фасади. Головний фасад виходить на проспект Passeig de Gracia, задній – всередину кварталу. Крім того, Гауді повністю перепланував нижній поверх і бельетаж, створивши для них оригінальні меблі, і додав підвальний поверх, мансарду і ступеневу терасу даху.

Найбільш чудовою особливістю будинку Батло є практично повна відсутність в його оформленні прямих ліній. Хвилясті обриси

проявляються як в декоративних деталях фасаду, висічених з тесаного каменю, так і в оформленні інтер'єру.

Як і в інших творах Гауді, в будинку Батло ретельно продумані найдрібніші деталі конструкцій і декорації. Елегантна і функціональна мансарда будинку організована за допомогою параболічних арок, що застосовуються Гауді і при реалізації інших проектів.

У 1962 році Каса-Батло був оголошений художнім пам'ятником Барселони, в 1969 році – пам'ятником національного значення, в 2005 році включений до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Каса-Міла – житловий будинок, побудований в 1906-1910 роках в Барселоні для сім'ї Міла, остання світська робота Гауді (рис. 10).

Рисунок 10 Каса-Міла

Проект цього будинку Гауді став новаторським для свого часу: продумана система природної вентиляції дозволяє відмовитися від кондиціонерів, міжкімнатні перегородки в кожній з квартир будинку можна переміщати на свій розсуд. Будівля являє собою залізобетонну конструкцію з несучими колонами без несучих і опорних стін. Унікальні ковані решітки балконів стали результатом імпровізації Жузеп-Марії Жужоля, який співпрацював з Гауді і в інших проектах.

Цей будинок часто називають кам'яною печерою. Гауді тут досяг сюрреалістичної атмосфери, з хвилястим фасадом, криволінійними формами та ексцентричними димарями-дзвонами. Сам Гауді про цей будинок казав: «Його форми перегукуються з контурами гір, які оточують Барселону та їх можна побачити з даху цього будинку.»

Три внутрішніх дворики – один круглий і два еліптичних – є характерними елементами оформлення, до яких архітектор постійно звертався, щоб наповнити приміщення в своїх будівлях достатньою кількістю світла і свіжого повітря. Майже в кожному приміщенні є вікно, в яке надходить денне світло, що для того часу було в новинку.

У 1984 році Каса-Міла став першим з споруд ХХ століття, включеним до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Будівля знаходиться в власності місцевої Fundació Catalunya-La Pedrera, яка використовує колишню квартиру в бельєтажі площею 1 000 кв. м під виставковки. Квартира на шостому поверсі будівлі оформлена в стилі 20-х років ХХ століття і разом з горищним поверхом і терасою на даху демонструється відвідувачам під час екскурсій. На решті поверхів розміщуються офіси, деякі квартири як і раніше займають каталонські сім'ї.

Собор Святого Сімейства (ісп. Temple Expiatori de la Sagrada Família) (1884-1926 [2040?])

Собор Святого Сімейства – кульмінація творчості Антоніо Гауді. Цей величний собор почав будуватись ще в 1882 році на пожертви віруючих, хоча сам Гауді був залучений до проекту лише 1884. Побудові цього храму він присвятив 45 років свого життя Трагічна загибель архітектора 1926 не зупинила будівництво, яке продовжується й дотепер, завершення його планується лише на 2040 рік (рис. 11).

Собор Святого Сімейства за задумом мав стати архітектурним втіленням Нового Заповіту, непорушності християнських вірувань. Звідси й глибокий символізм храму. Згідно з проектом, храм має три фасади, кожний з яких має власну назву: західний – Різдва, східний – Страстей Христових, та південний – Вознесіння. Кожний фасад має чотири башти висотою понад 100 метрів. Всього заплановано дванадцять башт, що символізують кількість апостолів. З трьох фасадів за життя Гауді майже збудований був лише один. Він має три входи, що символізують Віру, Надію та Милосердя, які прикрашені скульптурними групами за Євангельськими сюжетами.

Окрім башт, за проектом Собор увінчується ще чотирма, більш високими, баштами, які символізують чотири Євангелія. Головна дзвіниця Ісуса Христа, увінчана хрестом, матиме заввишки 170 метрів, а друга за висотою дзвіниця Діви Марії – 120 метрів.

Рисунок 11. Собор Святого Сімейства. Оздоблення

Башти Собору трималися на цегляних арках всупереч всім відомим в той час законам опору матеріалів. Лише через сто п'ятдесят років вчені змогли вивести математичну формулу його знаменитих архітектурних парабол і гіпербол.

Собор Святого Сімейства став творінням, яке ввібрало в себе і розкрило самого Гауді, його талант і майстерність, його внутрішні устремління і художні принципи архітектурного зображення.

Висновки. Вивчаючи творчу спадщину А. Гауді, можна сказати, що діяльність основоположника каталонського модерну в архітектурі втілювала мрію про навколишній світ як про єдиний витвір мистецтва, але це мистецтво, оскільки мова йде про архітектуру, являла собою також продумане до дрібниць поєднання користі і краси, функціональності і зручності.

Перелік інновацій в архітектурі Гауді вельми значний. Він першим: ввів секційне перекриття з незалежними несучими стінами і винайшов безопорному систему перекриттів; випробував опорні конструкції з армованого бетону; ввів купольні оболонки; став використовувати параболічні форми арок і перекриттів; впровадив метод математичного моделювання при розрахунку навантажень на арки і куполи; заново ввів похилі колони та ін. Його розрахунки по взаємному погашенню зусиль розпору без зовнішніх контрфорсів, виключно всередині Собору Святого Сімейства, унікальні. При цьому треба враховувати, що подвійний дах Собору ускладнювала обчислення. Тільки через сто років були винайдені комп'ютерні програми, які змогли виконувати розрахунки з планування приміщень неправильної форми.

Особливу роль Гауді в формуванні сучасної концепції організації простору з використанням світлових, колірних і декоративних ефектів підкреслив представник сучасного напрямку хай-тек Норманн Фостер. Він сказав, що «методи Гауді залишаються революційними навіть через століття».

Литература:

1. Азизян А.И., Добрицына И.А., Лебедева Г.С. Теория композиции как поэтика архитектуры. М.: Прогресс-традиция, 2002. 568 с.
2. Арнхейм Р. Динамика архитектурных форм. М., 1984. 192 с
3. Боне Л., Монтез К. Антонио Гауди. Сальвадор Дали. – М.: Арт Родник, 2004. 95 с
4. Гилл Дж. Гауди Антонио. Самые красивые и знаменитые произведения великого архитектора. Альбом. М.: АСТ, Астрель. 2008.
5. Иконников А.В. Архитектура XX века. Утопии и реальность. Т. 1. М.: Прогресс-Традиция, 2001. 656 с., ил.
6. Архитектура XX века / Ле Корбюзье ; Перевод с французского В. Н. Зайцева и В. В. Фрязинова. — 2 издание. — Москва : «Прогресс», 1977. — 303 с., ил.

7. Бассегода Н. Антонио Гауди / Пер. с исп. М. Гарсиа Ордоньес; [Вступ. ст. В.Л. Хайта]. М.: Стройиздат, 1986. – 206 с.
8. Барселона: город Гауди: [альбом] / текст Лацер Мойш; фот. Пере Вивас и др. – Menorca: Triangle postals, 1999. – 127 с.

УДК 72.038.42

*Маслова С.А.,
старший викладач
Слободяник О., Чеснокова Т,
студенти 2-го курсу
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*

КОМПОЗИЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ МІНІМАЛІЗМУ В АРХІТЕКТУРІ

В статті представлені композиційні особливості мінімалізму в архітектурі. Розглядаються історія виникнення стилю, його характерні риси та головні представники.

Ключові слова: архітектура, мінімалізм, композиція, функціональність.

Виклад основного матеріалу. Для того щоб об'єднати всі різноманітні вимоги, що пред'являються до архітектурних творів, в цілісний організм – будівлю, комплекс будівель, місто, надати їм необхідну емоційну виразність, архітектор повинен володіти майстерністю композиції.

Композицією (від лат. Compositio – складання, з'єднання, зв'язування) називають побудову художнього твору, яка обумовлена його змістом і призначенням і багато в чому визначає його сприйняття. Композиція – це найважливіший організуючий елемент будь-якої художньої форми, що надає твору єдність і цілісність.

Архітектурною композицією називають певне закономірне розташування і поєднання всіх зовнішніх і внутрішніх елементів будівлі, гармонійно узгоджених між собою, які утворюють єдине ціле. Закономірне розташування декількох або багатьох будівель в поєднанні їх із зовнішнім простором також складають ще більш складну композицію – ансамбль.

Таким чином, в широкому сенсі під композицією розуміється художня структура архітектурного твору, художньо виразна система форм, що впливають з конкретного змісту і розкривають певний ідейно-художній задум. Без знання і правильного використання принципів композиції неможливо виявлення ідеї твору.